

RELIGIONSPOLITIKK
INGVILL THORSON PLESNER
UNIVERSITETSFORLAGET, 2016
224 SIDER

Anmeldt af Daniel Toft Jakobsen

Bederum. Burkaer. Religiøs ekstremisme. Parallelsamfund. Religiøse friskoler. Omskæring. Halalkød. Præster, der ikke vil vie homoseksuelle. Politikere, der vil tvinge præster til at vie homoseksuelle. Blasfemiparagraffen. Julegudstjenester i folkeskolen. Livssynssamfund, der vil ligestilles med trossamfund. Forbud imod bestemte ytringer i religiøse og ikke andre sammenhænge. Osv. Osv.

Når man tænker på, hvor meget religion fylder i mange aktuelle diskussioner, er det egentlig mærkeligt, at religionspolitik er så snæver en niche, som tilfældet er. Der er mig bekendt ikke mange danske partier, som har en klart formuleret religionspolitik. I stedet bliver spørgsmål, der har med religion at gøre, ofte diskuteret som en del af andre politikområder – for eksempel integrationspolitik, uddannelsespolitik eller retspolitik. Og det er ikke altid hensigtsmæssigt. I hvert fald ikke ifølge Ingvill Thorson Plesner, som med sin bog »Religionspolitikk« netop slår til

lyd for, at religionspolitik bør anerkendes som et selvstændigt politisk område.

Ingvill Thorson Plesner (født 1969) er forsker og netværkskoordinator ved det norske *Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter*. Hun har igennem hele sin karriere beskæftiget sig med spørgsmål relateret til tros- og religionsfrihed – eller *religions- og livssynsfrihet*, som det ofte (med god grund) kaldes i Norge.

Det er bestemt ikke tilfældigt, at en bog om religionspolitik kommer fra Norge. Norge har igennem en årrække haft en langt mere reflekteret og sammenhængende diskussion om religionspolitiske spørgsmål, end vi har haft i Danmark. I det mindste ser det sådan ud udefra.

I 2010 nedsatte den norske regering således et tros- og livssynspolitisk udvalg, der skulle gennemgå aktuel lovgivning og komme med forslag til en sammenhængende tros- og livssynspolitik. Udvalgets 465 sider lange udredning udkom i 2013 og fik titlen *Det livssynsåpne samfunn*.

Centralt i udredningen står otte tros- og livssynspolitiske principper, som udvalget mener bør være fundamentet for den norske tros- og livssynspolitik.

Som dansk læser af udredningen er det i sig selv interessant, at det sidste af de otte principper lyder således: »Alle bør akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis i det offentlige rom«. Det er tankevækkende, at dette princip på den ene side er fuldstændig naturligt i en almindelig menneskerettighedsbaseret tilgang til religionspolitik, og at det samtidig formentlig ville være både kontroversielt og stærkt omdiskuteret, hvis det var blevet fremsat af et dansk regeringsnedsat udvalg.

Som sagt: Udefra set befinder den norske religionspolitiske debat sig et helt andet – og mere reflekteret – sted end den danske. Forventningerne til en norsk bog om religionspolitik er derfor i udgangspunktet store.

Plesner lægger ud med en god og kort drøftelse af det udbredte udsagn om, at religion er en privatsag. Hun argumenterer overbevisende for, at udsagnet langt fra er entydigt. Man kan således sagtens mene, at religion er en privatsag i den forstand, at staten ikke skal blande sig i borgernes religiøse overbevisninger, men ikke i den forstand, at borgerne skal afholde sig fra at lade deres religiøse overbevisninger komme til udtryk i det offentlige rum. Pointen er, at religion ikke kan reduceres til udelukkende at være en privatsag. Det er mere end det, og derfor er det hverken muligt eller hensigtsmæssigt, at staten skulle undlade at forholde sig til religion. Enhver stat udøver ifølge Plesner

således religionspolitik. Spørgsmålet er bare: Hvilken religionspolitik?

I begyndelsen af bogen (kapitel 2) redegør forfatteren for nogle af de mest aktuelle religionspolitiske debatter i Norge – herunder religion og livssyn i offentlige institutioner, muligheden for af religiøse årsager at blive fritaget for bestemte opgaver i sit arbejdsliv (f.eks. opgaver relateret til abort eller drengeomskæring), statslig støtte til tros- og livssynssamfund og krav forbundet hermed, religiøs ekstremisme samt ikke mindst spørgsmålet om, hvordan man afvejer hensynet til ligestilling (f.eks. i forhold til køn og seksualitet) over for hensynet til trossamfundenes selvbestemmelse. Mange af disse debatter og temaer vendes der løbende tilbage til i resten af bogen, hvor de belyses fra forskellige sider og bruges til at eksemplificere forskellige religionspolitiske tilgange, perspektiver og dilemmaer.

Et kapitel gennemgår for eksempel de religionspolitiske mest relevante menneskerettigheder og de dilemmaer, der kan knytte sig til at føre en politik, som både tilgodeser religionsfriheden, ytringsfriheden, regler om ikke-diskrimination, kvinders rettigheder, minoriteters rettigheder, forældres rettigheder og børns rettigheder. Et andet kapitel forsøger at tilgå religionspolitikken ud fra forskellige faglige perspektiver – herunder juridiske, filosofiske, samfundsfaglige og religionsvidenskabelige.

Det fungerer på mange måder godt løbende at vende tilbage til nogle af de samme aktuelle debatter – for eksempel debatten om, hvorvidt trossamfund og religiøse organisationer må stille som

krav til visse stillinger, at de kun kan besættes af mænd og/eller heteroseksuelle. Men det giver også en fornemmelse af, at bogen indeholder en del gentagelser og overlappende beskrivelser af dilemmaer.

Ikke mindst dilemmaet mellem troendes menneskers og organisationers frihed til at praktisere deres tro på den ene side og kvinders og homoseksuelles ret til ikke at blive diskrimineret på den anden side, vendes der ofte tilbage til. Både dette og andre dilemmaer beskrives på udmærket vis, idet der redegøres for motiver, fordele, ulemper og konsekvenser ved de forskellige tilgange. Men i dele af bogen sad jeg for ofte med en følelse af, at jeg havde læst (stort set) det samme en gang eller to tidligere.

Plesners tilgang er meget beskrivende, ret analyserende og meget lidt debatterende. Hun argumenterer med andre ord kun sjældent for, at den ene mulige tilgang er bedre end den anden. De få gange, hun tager stilling, giver det til gengæld bogen et løft. Som for eksempel i bogens afslutning, hvor hun samler op på sin analyse og mere tydeligt end tidligere slår til lyd for en såkaldt »åben og menneskerettighedsbaseret sekularisme«. En sådan tilgang er ikke fri for dilemmaer og konkrete afvejninger, men den udstikker en retning, der adskiller sig fra andre mulige tilgange – herunder på den ene side tilgange, som tager for let på kvinders rettigheder og ikke-diskrimination, og på den anden side tilgange, som ikke anerkender, at religion og livssyn er »grunnleggende sider ved den enkeltes identitet som man ikke bare kan 'legge igjen' når man utfolder sig på offentlige arenaer«.

Ingvill Thorsen Plesner skriver godt og let forståeligt. Bogen fungerer godt som en akademisk – men også let tilgængelig – gennemgang af det religionspolitiske område. Der er adskillige gode analytiske redskaber, som kan bruges til at give overblik over stofområdet – ikke mindst i bogens tredje kapitel. Heri opstiller Ingvill Thorsen Plesner fem religionspolitiske modeller indeholdende fem idealtypiske forhold mellem stat og religion. Den ateistiske statsmodel og den konfessionelle statsmodel udgør yderpunkterne og er ifølge forfatteren begge i strid med menneskerettighederne. Imellem disse ligger tre andre modeller, som er forenelige med menneskerettighederne, men stadig meget forskellige. Separationsmodellen, som man blandt andet finder træk af i Frankrig. Pluralismemodellen, som man blandt andet finder træk af i Tyskland. Og endelig establishmentmodellen, som man blandt andet finder træk af i de nordiske lande. I samme kapitel beskriver forfatteren også på fin vis nogle af de forskellige forståelser (og misforståelser), der kan være knyttet til de noget flertydige begreber sekularisme og neutralitet. Hendes skelnen mellem henholdsvis »åben sekularisme« og »strikt sekularisme« er for eksempel et godt bud på en hensigtsmæssig og brugbar begrebsafklaring.

Plesners bog er ikke så meget en debatbog, som det er en let tilgængelig introduktion til det religionspolitiske felt. For den, der ønsker et mere normativt bud på en sammenhængende religionspolitik, er den tidligere nævnte udredning om »Det livssynsåbne samfunn« måske i virkeligheden mere velegnet. Men for den,

der ønsker sig et grundlæggende overblik over det religionspolitiske felt og en mere deskriptiv og analytisk tilgang hertil, kan

Ingvill Thorson Plesners bog bestemt godt anbefales.